

Nr 56

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1963/64 jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 6, punkterna 188 och 189) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln beräkna till Ersättning till försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond ett förslagsanslag av 121 282 000 kr. samt till Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond ett förslagsanslag av 38 700 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 44, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 februari 1963, föreslagit riksdagen att dels godkänna vid berörda statsrådsprotokoll såsom bilaga fogat förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1963/64, dels ock för nämnda budgetår under fjärde huvudtiteln anvisa följande förslagsanslag, nämligen Ersättning till försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond 124 751 000 kr. och Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond 38 700 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Jonasson m. fl.* (I: 2) och den andra inom andra kammaren av herr *Börjesson i Falköping m. fl.* (II: 2), i vilka hemställts att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om erforderliga åtgärder inom försvarsdepartementet för snar översyn av kasernförhållandena inom försvaret samt därav föranledda anvisningar till de militära myndigheterna om snara åtgärder inom totala kostnadsramen i syfte att råda bot på rådande missförhållanden i fråga om de värnpliktigas förläggningar,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Erik Filip Petersson* och *Nyman* (I: 591) och den andra inom andra kammaren av herrar *Carlsson* i Huskvarna och *Hamrin* i Jönköping (II: 725), i vilka hemställts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 44 måtte dels anvisa ytterligare 900 000 kr. för att möjliggöra fullständig upprustning av tre kaserner vid regementet i Eksjö (I 12) under nästa budgetår, dels ock fastställa stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1963/64 i enlighet härmed,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svanström m. fl.* (I: 592) och den andra inom andra kammaren av herr *Dahlgren m. fl.* (II: 726), i vilka hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 44 måtte medge att för budgetåret 1963/64 av förslagsanslaget till Kasernbyggnaders delfond 4 990 000 kr. användes till Mindre iståndsättningsarbeten, för vilka kostnaderna i varje särskilt fall ej beräknas överstiga 100 000 kr., samt för täckande av prisstegringar, i enlighet med vad som anförts i motionerna, samt att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den enligt motionerna nödvändiga jämkningen mellan de särskilda delposterna inom ramen av det i propositionen föreslagna slutbeloppet.

Beträffande de skäl motionärerna anført till stöd för sina yrkanden hänvisas till motionerna II: 2, II: 725 och I: 592.

Beträffande beräkningen av utgiftsposten Reparations- och underhållskostnader m. m. har departementschefen framhållit följande.

»Den på fastighetsfondens inkomstsida upptagna posten A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler motsvaras i huvudsak av de under fjärde huvudtiteln uppförda anslagen till ersättning till försvarets fastighetsfond. Inom ramen för det militära försvaret måste ersättningsanslagens belopp avvägas mot andra anslagsbelopp. Variationer i ersättningsanslagens storlek kommer att medföra variationer främst i fråga om medel för övriga iståndsättningsarbeten under utgiftsposten A. Reparations- och underhållskostnader m. m. 1962 års försvarskommitté har vid bestämmandet av kostnadsramen för det militära försvaret bland annat förutsatt att vissa byggnadsarbeten icke skall utföras under den tid försvarsöverenskommelsen omfattar annat än om så erfordras för avhjälpande av inträffad arbetslöshet.

Behoven av underhållsåtgärder i fråga om byggnader och anläggningar som redovisas under försvarets fastighetsfond är alltjämt betydande. Bland annat har — som framhölls i statsverkspropositionen — de värnpliktigas förläggningar alltjämt på många håll en mindre tillfredsställande standard. Även lokaler som mässar, omklädnadsrum för befäl o. d. behöver på åtskilliga håll rustas upp. Det bör emellertid här pekas på att åtskilliga iståndsättningar utförts eller är under utförande innevarande budgetår. Sålunda har å staten för fastighetsfonden upptagits medel för fullständig renovering av tre förläggingskaserner. Vidare har i arbetslöshetsbekämpande syfte medel anvisats för renovering av ytterligare sex kaserner. Det har förutsatts att kostnaderna härför skall avräknas vid medelsavvägningen för budgetåren 1964/65 och 1965/66.

Med beaktande av anförda förhållanden har jag för nästa budgetår ansett mig böra räkna med en medelsanvisning för iståndsättningsarbeten som i huvudsak svarar mot medelsanvisningen för innevarande budgetår. Med hänsyn till de belopp till vilka övriga poster i fastighetsfondens stat bör upp-

tas blir det nödvändigt att höja anslaget till ersättning till kasernbyggnaders delfond med 3,469 miljoner kronor i förhållande till vad som preliminärt beräknats i riksstatförslaget. Jag torde framdeles få återkomma med förslag till de begränsningar på andra anslag som till följd härav erfordras för anpassning till kostnadsramen för det militära försvaret.

För innevarande budgetår har å fastighetsfondens stat till reparations- och underhållskostnader anvisats sammanlagt 92 302 000 kr. varav 37 015 000 kr. till iståndsättningsarbeten m. m. och återstoden för löpande underhållsarbeten m. m. De förslag som redovisats i det föregående upptar reparations- och underhållsarbeten m. m. för sammanlagt 103 459 000 kr. Härav har 43 242 000 kr. upptagits för iståndsättningsarbeten m. m. för vilka särskild medelsanvisning bedömts erforderlig.

I detta sammanhang vill jag erinra om att de riktlinjer som numera tillämpas vid handläggningen av byggnadsärenden (prop. 1960: 1, bil. 2, p. 8) förutom vid ny- och tillbyggnader av hus för statens räkning även skall tillämpas i fråga om mera kostnadskrävande ombyggnader. Som jag anfört vid anmälan av utgifterna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde till årets statsverksproposition (bil. 6, p. 1) skall denna ordning — det s. k. tvåstegsförfarandet — när det gäller militära anläggningar tillämpas i fråga om såväl kasernbyggnader som befästningar. Undantagna från tillämpningen är bland annat reparations- och underhållsarbeten. Ombyggnadsarbete där kostnaderna beräknas överstiga 300 000 kr. bör däremot ånyo underställas Kungl. Maj:t sedan arbetet projekterats.

I sammanhanget bör också nämnas, att jag för att erhålla likformighet med statens allmänna fastighetsfond ämnar föreslå att fortifikationsförvaltningen skall inhämta Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall för att utföra sådana arbeten som bekostas av medel för löpande underhåll och därvid drar en kostnad överstigande 200 000 kr.

Under *kasernbyggnaders* delfond har fortifikationsförvaltningen upptagit det procentberäknade behovet av underhållsmedel till 30 667 558 kr. Detta belopp har ämbetsverket ökat med sammanlagt 700 000 kr. för underhåll av vissa icke invärderade anläggningar m. m. och minskat med 618 000 kr. avseende kostnader för yttre renhållning vilka förutsatts skola bestridas från i riksstatförslaget upptagna anslag till renhållning. För löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. har ämbetsverket således upptagit $(30\,667\,558 + 700\,000 - 618\,000 =)$ avrundat 30 750 000 kr. Jag har i och för sig icke funnit anledning till erinran mot ämbetsverkets beräkningar. I förenklande syfte föreslår jag emellertid att avdrag icke göres för renhållningskostnader och att således 31 368 000 kr. beräknas under ifrågavarande delpost. Motsvarande begränsning bör kunna göras i fråga om övriga iståndsättningsarbeten för vilka alltså med denna utgångspunkt bör beräknas 29 082 000 kr.

Enligt fortifikationsförvaltningens redogörelse för de iståndsättningsåtgärder som avses vidtagas under nästa budgetår skall ytterligare ombyggnads- och renoveringsarbeten utföras å östra och västra valvflyglarna samt parkvillan vid krigsskolan å Karlberg för vilka arbeten sammanlagt 2 750 000 kr. anvisats för budgetåren 1961/63. För ändamålet har för nästa budgetår upptagits 725 000 kr. För egen del räknar jag med ytterligare 320 000 kr. för prisstegringar vid nämnda arbeten eller sammanlagt 1 045 000 kr. Jag vill i sammanhanget erinra om att enligt fortifikationsförvaltningens ombyggnadsplan för krigsskolan å Karlberg återstår ombyggnads- och renoveringsarbeten å stora västra flygeln. Projektering av dessa arbeten har icke påbörjats. Enligt vad jag under hand erfarit torde drygt två miljoner kronor erfordras för dessa arbeten. Vid sådant förhållande skulle totalkostnaden för krigsskolans ombyggnad bli omkring sex miljoner kronor.

För iståndsättning för tygförvaltningsskolans räkning av Svea artilleriregementes etablissement i Rissne har i fortifikationsförvaltningens förenämnda redogörelse upptagits 500 000 kr. Då jag räknar med att etablissementet i Rissne om några år sannolikt måste avvecklas, bör enligt mitt förmenande kostnadskrävande ombyggnadsarbeten vid detsamma undvikas. För egen del beräknar jag därför 250 000 kr. för angivna ändamål. Jag förutsätter därvid, att försvarets radioanstalts värnpliktskontingent alltjämt skall vara förlagd till Barkarby flygdepå. Detta erfordrar ändring härutinnan av Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1962 enligt vilket radioanstaltens värnpliktskontingent med början den 1 april 1963 skall förläggas till etablissementet i Rissne.

I fråga om Norra Smålands regemente delar jag fortifikationsförvaltningens uppfattning, att tre kaserner behöver renoveras. Det torde dock ur utbildningssynpunkt vara lämpligt att för nästa budgetår begränsa renoveringen till att avse två kaserner. För delrenovering av tre kaserner har fortifikationsförvaltningen upptagit ett belopp av 950 000 kr. För egen del föreslår jag, att två miljoner kronor beräknas för fullständig renovering av två kaserner vid regementet. För iståndsättningsarbeten till en kostnad understigande 100 000 kr. för varje särskilt arbete beräknar jag 3 752 000 kr.

Med nyss angivna undantag anser jag mig böra tillstyrka att medel anvisas för de ändamål fortifikationsförvaltningen angivit. Bland dessa är slutkostnaderna för ombyggnad m. m. av militärhögskolans lokaler. Omständigheterna vid ombyggnaden för vilka fortifikationsförvaltningen närmare redogjort synes vara sådana att det är försvarligt att de ursprungliga kostnadsuppgifterna icke visat sig hållbara. Arbetena borde emellertid icke utan Kungl. Maj:ts medgivande ha fortsatts sedan för ändamålet anvisade medel förbrukats. Jag vill ånyo understryka, att mera kostnadskrävande ombyggnadsarbeten skall prövas av Kungl. Maj:t i två omgångar. En sådan ordning bör kunna medverka till att ombyggnadsarbeten icke sätts i gång utan tillgång till någorlunda hållbara kostnadsberäkningar.

Utöver vad fortifikationsförvaltningen angivit beräknar jag på förslag av överbefälhavaren och chefen för flygvapnet 300 000 kr. för ombyggnadsarbeten i flygvapnets del av ämbetsbyggnaden Tre Vapen. Ifrågavarande byggnadsföretag bör emellertid icke få påbörjas utan ytterligare prövning av Kungl. Maj:t. I enlighet med det anförda bör för iståndsättningsarbeten upptas sammanlagt 29 882 000 kr. En medelsanvisning av denna storlek innebär att iståndsättnings- och renoveringsarbetena kan få en något högre volym än under innevarande budgetår.

För löpande reparation och underhåll av hamnanläggningar beräknar jag — med beaktande av befintlig reservation — 1 600 000 kr. för de ändamål som fortifikationsförvaltningen angivit.

Under delposten till underhåll och iståndsättning av övnings- och skjutfält har bland annat 1 000 000 kr. upptagits för en andra etapp för iståndsättning av vägar på Älvdalsfältet. Med beaktande av storleken av befintlig odisponerad reservation och den takt i vilken hittills anvisade medel torde kunna förbrukas beräknar jag för nästa budgetår 600 000 kr. för ifrågavarande ändamål. Delposten bör härvid upptas till 4 480 000 kr.

Med beaktande av storleken av tillgänglig obunden reservation beräknar jag för skatter ett formellt belopp av 1 000 kr.

I övrigt har fortifikationsförvaltningens beräkningar av medelsbehoven under kasernbyggnaders delfond icke givit mig anledning till erinran.

Fortifikationsförvaltningens redovisade beräkningar av medelsbehoven under *befästningars delfond* kan jag i huvudsak biträda. I anslutning till att jag beräknar ytterligare 320 000 kr. för förhyrning av viss oljeanläggning i dess helhet föreslår jag emellertid att motsvarande begränsning göres i medelsanvisningen för iståndsättningsarbeten. För detta ändamål bör alltså beräknas 13 222 000 kr. Jag förutsätter att ombyggnadsarbete som kan antas dra en kostnad överstigande 300 000 kr. ånyo underställes Kungl. Maj:ts prövning sedan det projekterats.

I detta sammanhang vill jag anmäla att fortifikationsförvaltningen med särskild skrivelse den 10 september 1962, efter samråd med överbefälhavaren, arméintendenturförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen och sprängämnesinspektionen, framlagt en principplan för revidering ur säkerhetssynpunkt av krigsmaktens äldre drivmedelsförråd i berg. Planen upptar arbeten till en total kostnad av 7 600 000 kr. under budgetåren 1962/67. Jag har icke funnit anledning till erinran mot planen som ligger till grund för medelsberäkningen för budgetåret 1963/64. Frågan om godkännande av planen torde sedermera få prövas. Jag förutsätter, att ifrågavarande äldre drivmedelsanläggningar av beredskapsskäl måste hållas i drift tills planerade revideringsarbeten utförts.

Vid bifall till vad jag föreslagit i det föregående bör anslagsposterna till

reparations- och underhållskostnader m. m., i enlighet med sammanställningarna i det föregående (jfr s. 6 och 16), uppföras med ett belopp av 103 040 000 kr. varav 74 088 000 kr. för kasernbyggnaders delfond och 28 952 000 kr. för befästningars delfond.

Jag förutsätter, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att medge den jämkning inom delfonderna mellan de särskilda delposterna inom slutbeloppens ram, som kan finnas erforderlig.»

Beträffande beräkningarna av övriga poster i staten för försvarets fastighetsfond hänvisas till statsrådsprotokollet.

Utskottet. Den personella faktorns betydelse inom krigsmakten har, icke minst genom 1960 års befälsstatsbeslut, kraftigt understrukits. En av de väsentligaste förutsättningarna för att tillgodose krigsmaktens behov av för ifrågakommande uppgifter väl kvalificerad personal är en hög utbildningsstandard. Den erforderliga utbildningsstandarden torde icke kunna uppnås utan en positiv försvarsvilja bland de värnpliktiga. Det är uppenbart att förläggningsförhållandena spela en icke oviktig roll i detta sammanhang. Förläggningar som, bland annat i hygieniskt avseende, icke fylla de standardkrav som i samhället i övrigt anses självklara måste inverka menligt på de värnpliktigas vilja att medverka till ett gott utbildningsresultat. Utskottet har vid tidigare tillfällen, senast vid föregående års riksdag, understrukit betydelsen av att en upprustning och renovering sker av försvarets byggnadsbestånd, särskilt de äldre kasernerna.

Det må emellertid erinras om att den delpost under kasernbyggnaders delfond av försvarets fastighetsfond, ur vilken medel anvisas för ifrågavarande iståndsättningsarbeten, under de senaste sex budgetåren ökats från 7,85 miljoner kronor till 27,015 miljoner kronor eller, omräknat till 1962 års prisnivå, 11,12 miljoner kronor respektive 29,74 miljoner kronor. För nästa budgetår ha för iståndsättning av kasernetablisement och dylikt beräknats 29,882 miljoner kronor eller, om hänsyn icke toges till den begränsning av förevarande delpost som vidtagits till följd av att renhållningskostnaderna för nästa budgetår icke fråndragits det procentberäknade behovet av underhållsmedel, 30,5 miljoner kronor. — Under innevarande budgetår avses berörda medel bland annat för fullständig renovering av tre förläggningsskaserner. Härutöver har emellertid, såsom departementschefen framhållit, i arbetslöshetsbekämpande syfte medel anvisats för renovering av ytterligare sex kaserner. För nästa budgetår har departementschefen beräknat medel för helrenovering av tre kaserner. Utskottet har vidare inhämtat, att Kungl. Maj:t uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att utföra projektering avseende ytterligare kasernrenoveringar, vilka under nästa budgetår om så skulle erfordras avses att utföras i arbetslöshetsbekämpande syfte.

Departementschefens förslag om en medelsanvisning av 29,882 miljoner kronor för iståndsättnings- och renoveringsarbeten anser sig utskottet böra biträda. Utskottet vill erinra om att förslaget innebär, att ifrågavarande arbeten kunna få en något högre volym än under innevarande budgetår.

Av vad utskottet sålunda anfört följer att motionerna I: 591 och II: 725 avstyrkas.

Utskottet har vid sin granskning i övrigt av det framlagda förslaget till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1963/64 funnit sig böra godtaga detsamma. Motionerna I: 592 och II: 726, i vilka jämkningar föreslagits mellan de olika posterna (delposterna) i sagda stat, avstyrkas alltså.

Med anledning av motionerna I: 2 och II: 2 vill utskottet anföra, att utskottet under hand inhämtat, att en inventering av behoven av kasernrenoveringar pågår inom försvarsdepartementet i anslutning till av vederbörande myndigheter upprättade långtidsplaner för iståndsättningsarbeten vid försvaret. Då utskottet vidare förutsätter att Kungl. Maj:t på grundval av resultatet av denna inventering låter vidtaga möjliga åtgärder för att avhjälpa rådande brister i fråga om de värnpliktigas förläggningar, torde motionerna I: 2 och II: 2 icke påkalla någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer,

I. att motionerna I: 591 och II: 725 icke må av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 592 och II: 726 icke må av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen må

a) godkänna vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 februari 1963 såsom bilaga fogat förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1963/64;

b) för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln anvisa följande förslagsanslag, nämligen

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond 124 751 000 kr.,

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond 38 700 000 kr.;

IV. att motionerna I: 2 och II: 2 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 april 1963

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Närvarande: se under utlåtandet nr 58.